

نگاهی به نقش

جہاد سازندگی آذربایجان غربی

در دفاع مقدس

مرتضی تقی زاده قضا

جعفر معمارزاده

اسماعیل تقی زاده

اداره کل مطبوعات و نشریات سازمان دفاع مقدس
تهران

سرشناسه: تقی زاده قطار، مرتضی، ۱۳۳۸-

عنوان و نام پدید آور: نگاهی به نقش جهاد سازندگی استان آذربایجان غربی در دفاع مقدس / مرتضی تقی زاده قطار، جعفر معمار زاده، اسماعیل تقی زاده؛ {برای} اداره کل حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس آذربایجان غربی.

مشخصات نشر: تهران: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس، انتشارات، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۴/۵ س، م، ۲۱/۵ ک، ۳۴۸ ص: مصور (بخشی رنگی)، جلد، عکس (رنگی)؛

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۶۸-۱۱-۱ : ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: سازمان جهاد سازندگی استان آذربایجان غربی

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۶۷-۱۳۵۹.

موضوع: Iran-Iraq War, ۱۹۸۸-۱۹۸۰

شناسه افزوده: تقی زاده، اسماعیل، ۱۳۴۱-

شناسه افزوده: معمار، جعفر، ۱۳۴۵-

شناسه افزوده: ادب، کل - آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس آذربایجان غربی.

شناسه افزوده: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس.

رده بندی کنگره: DSK ۶۱۸/۸۰۰۹۶۷

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۶۰۲۳۱

نگاهی به نقش جهاد سازندگی آذربایجان غربی

در دفاع مقدس

نویسندگان: مرتضی تقی زاده قطار - جعفر معمارزاده - اسماعیل تقی زاده

ناشر: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس

مدیر نشر: حبیب الله فرجی زاده

طراحی و صفحه آرایی: حسین غفاری

تعداد صفحه: ۳۴۸

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۶

قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۶۸-۱۱-۱

کلیه حقوق مادی و معنوی کتاب فوق متعلق به

اداره کل حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس آذربایجان غربی می باشد.

فهرست:

۱۳	فصل اول
۱۳	فرایند شکل‌گیری جهادسازندگی و تأثیرات آن
۱۵	روند شکل‌گیری نهادهای انقلابی
۲۹	دستگاه‌های جهاد سازندگی
۳۳	اساسنامه طرح جهاد سازندگی مصوب ۱۳۵۸/۰۶/۲۷
۴۱	بازنگری به فعالیت‌های جهادسازندگی
۴۷	فصل دوم
۴۷	سازندگی پیش از تشکیل جهاد سازندگی در استان
۴۹	سازندگی قبل از تشکیل جهاد سازندگی در استان آذربایجان غربی
۵۴	بخش دوم
۵۴	فرایند شکل‌گیری جهادسازندگی استان آذربایجان غربی
۵۷	بخش سوم
۵۷	ساختار و سازمان‌بندی، کمیته‌ها و اقدامات جهاد
۷۳	فصل سوم
۷۳	محرومیت‌زدایی و حضور جهادسازندگی
۷۵	تأثیرات حضور جهاد در مناطق محروم کردنشین
۸۵	ماجرای اسارت از زبان مهندس گلنهالی
۹۰	اسناد و مدارک
۹۷	فصل چهارم
۹۷	گوشه‌ای از فعالیت جهادسازندگی در مناطق کردنشین
۹۹	شهرستان ارومیه
۱۰۷	شهرستان اشنویه
۱۰۹	شهرستان پیرانشهر

۱۱۵	شهرستان تکاب
۱۱۸	شهرستان میاندوآب
۱۲۲	شهرستان شاهین‌دژ
۱۲۶	شهرستان بوکان
۱۲۹	شهرستان خوی
۱۳۴	شهرستان سلماس
۱۴۴	شهرستان ماکو
۱۴۹	شهرستان سردشت
۱۵۲	شهرستان مهاباد
۱۶۰	شهرستان نقده
۱۶۵	تصاویری از حضور و سازندگی عرصه محرومیت‌زدایی
۱۷۳	فصل پنجم
۱۷۳	حضور جهادسازندگی استان آذربایجان غربی در دفاع مقدس
۱۷۵	بخش اول
۱۷۵	گسترده‌ی فعالیت‌ها
۱۷۵	واحد مهندسی جنگ
۱۷۷	واحد فرهنگی
۱۷۷	واحد تدارکاتی
۱۷۸	واحد بهداشتی
۱۷۸	واحد تعمیرگاه
۱۷۸	واحد رانندگان
۱۸۰	بخش دوم
۱۸۰	ستاد پشتیبانی و مهندسی- رزمی جنگ استان آذربایجان غربی
۱۸۱	«ستاد پشتیبانی و مهندسی- رزمی جنگ» جهادسازندگی استان
۱۸۲	اقدامات پشتیبانی جهاد سازندگی استان
۱۸۷	پادگان آموزشی شهید ابوالفتحی

۲۰۵	فصل ششم.....
۲۰۵	حضور مؤثر و تاریخی جهاد در عملیات ها.....
۲۰۷	اقدامات عملیاتی گردان مهندسی-رزمی جنگ جهاد استان.....
۲۰۸	عملیات بیت المقدس.....
۲۱۵	فعالیت های گردان در جبهه های شمال غرب.....
۲۱۵	اهداف جبهه های غرب.....
۲۱۸	اهم فعالیت های گردان در جبهه شمال غرب.....
۲۱۹	اهم فعالیت های گردان در سردهشت.....
۲۲۰	عملیات والفجر ۲.....
۲۲۶	حضور در جبهه های جنوب.....
۲۲۷	اهم فعالیت ها و عملیات گردان در جبهه های جنوب.....
۲۲۹	عملیات خیبر.....
۲۳۰	هور العظیم.....
۲۳۳	اهم عملکرد پشتیبانی - مهندسی جنگ حماس سارنگی.....
۲۳۴	احداث جاده سیدالشهداء (ع)-جزیره مجنوز.....
۲۳۹	فانوسها.....
۲۳۹	ادامه فعالیت های گردان در منطقه ی حاج عمران.....
۲۴۱	عملیات قادر.....
۲۴۲	حضور فعال گردان مهندسی-رزمی جنگ جهاد آذربایجان غربی.....
۲۴۲	خاطرات سرتیپ دوم علی اکبر خاتساری نیا.....
۲۴۳	همراهی گردان با جهاد خراسان در عملیات قادر.....
۲۴۵	روایتی دیگر.....
۲۴۶	حماسه آفرینی گردان رزمی- مهندسی جهاد استان در عملیات قادر.....
۲۴۷	خاطره بیاد ماندنی از شب عملیات قادر.....
۲۴۹	خاطره های از یک راننده بلدوزر از مجروحینش.....
۲۴۹	اهم اقدامات ابوطالب (۹ مسلم بن عقیل) در عملیات قادر.....

۲۵۱		عملیات کربلای ۲
۲۵۱		اهم اقدامات پشتیبانی - مهندسی جنگ جهادسازندگی
۲۵۲		عملیات کربلای ۵
۲۵۲		اهم اقدامات پشتیبانی - مهندسی جنگ جهاد
۲۵۳		«فکه» کارنامه‌ی درخشان گردان مهندسی - رزمی «مسلم ابن عقیل»
۲۵۴		خاطرهای از عملیات مهندسی نوح
۲۵۷		عملیات کربلای ۷
۲۵۷		اهم اقدامات گردان مهندسی - رزمی جهاد استان آ.غ در عملیات کربلای ۷
۲۵۹		عملیات نصر
۲۶۰		عملیات مهندسی نصر
۲۶۱		عملیات والآخر
۲۶۲		مهمترین اقدامات انجام شده در پیش از عملیات والفجر ۱۰
۲۶۴		اهم اقدامات پشتیبانی - مهندسی جنگ جهاد سازندگی
۲۶۵		عملیات بیت المقدس ۵
۲۶۸		اهم اقدامات گردان ۹ مسلم بن عقیل در عملیات بیت المقدس ۵
۲۶۸		حضور عارفانه، عروجی عاشقانه
۲۷۱		فصل هفتم
۲۷۱		یادنامه‌ی شهدای سنگسازان بی سنگر
۲۷۳		شهدای جهادسازندگی استان آذربایجان غربی
۲۷۳		نگاه آماری
۲۷۳		جهادگر شهید ناصر آنر خویش
۲۷۵		جهادگر شهید یعقوب آهوز
۲۷۶		جهادگر شهید علی ابن عباس
۲۷۷		جهادگر شهید سلیمان ابو الفتاحی
۲۷۸		جهادگر شهید ولی الله احمدیان
۲۷۹		جهادگر شهید مهدی اصغری اصل

۲۸۰	جہادگر شہید علی افخمی
۲۸۱	جہادگر شہید جواد امامعلی سبزی
۲۸۲	جہادگر شہید ابوبکر امینی
۲۸۳	جہادگر شہید مجید امینی فر
۲۸۴	جہادگر شہید مہدی باکری
۲۸۶	جہادگر شہید حمید بیگبابا
۲۸۷	جہادگر شہید مراد علی بیگی
۲۸۷	جہادگر شہید یوسف پزشکیان
۲۸۸	جہادگر شہید حبیب ناهی
۲۸۹	جہادگر شہید مرم پور سیل
۲۹۰	جہادگر شہید حبیب پور ادی
۲۹۱	جہادگر شہید محمد پیران
۲۹۱	جہادگر شہید حمزہ پیغمبری
۲۹۲	جہادگر شہید اسماعیل جعفری زاده
۲۹۳	جہادگر شہید محمدکریم حشمتی
۲۹۴	جہادگر شہید علیرضا داداشی
۲۹۵	جہادگر شہید بختیار زارع
۲۹۶	جہادگر شہید سلطانعلی زمانی
۲۹۶	جہادگر شہید عسگر زینالپور
۲۹۷	جہادگر شہید علی سعیدی
۲۹۸	جہادگر شہید علیرضا سیفی
۲۹۸	جہادگر شہید دوستعلی صادقی
۲۹۹	جہادگر شہید محمد صمدی زاده
۳۰۰	جہادگر شہید تاروردی طالبیان
۳۰۰	جہادگر شہید سعید ظلیسچی
۳۰۱	جہادگر شہید اسدالله عبدالکریمی
۳۰۲	جہادگر شہید اسد عبداللہی

۳۰۲	جہادگر شہید اردشیر عظیمی
۳۰۳	جہادگر شہید رضا عزیز ادملک
۳۰۳	جہادگر شہید علیرضا علی نژاد
۳۰۴	جہادگر شہید محمد فتحعلی زاده
۳۰۵	جہادگر شہید عیسی قاسملو
۳۰۵	جہادگر شہید میرکمال قائمی
۳۰۶	جہادگر شہید میرولی کاظمی
۳۰۷	جہادگر شہید محمدکرامت آذر قوشچی
۳۰۸	جہادگر شہید زیدون کشتگر
۳۰۹	جہادگر شہید سر لطفی کوز مکنانی
۳۰۹	جہادگر شہید قرآنعلی نبی
۳۱۰	جہادگر شہید طاهر محری
۳۱۱	جہادگر شہید حیدر علی محری
۳۱۱	جہادگر شہید علی مصطفوی
۳۱۳	جہادگر شہید اسماعیل مطلب نژاد
۳۱۳	جہادگر شہید بهروز مکاریان
۳۱۴	جہادگر شہید شہریار ملک کندی
۳۱۵	جہادگر شہید میر مسلم موسوی
۳۱۶	جہادگر شہید صابر موسی زاده
۳۱۶	جہادگر شہید حسین ناصر نعیمی اول
۳۱۷	جہادگر شہید سیفعلی نقشی قریباغ
۳۱۸	جہادگر شہید میر پرویز نعمتی
۳۱۸	جہادگر شہید داریوش نوروزی
۳۱۹	جہادگر شہید کاظم نور محمدی
۳۱۹	جہادگر شہید عیسی ولی پور
۳۲۱	ضمائم، جداول و تصاویر
۳۴۷	منابع

شجره‌ی طیبه جهادسازندگی که طی فرمانی توسط معمار بزرگ و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران غرس گردید؛ در طول فعالیت خود توانست با ثمرات ارزشمند به یکی از معجزات جاوید انقلاب اسلامی تبدیل شود. به مرور زمان عملکرد مدیریت و عملیاتی این جهادگران، تبدیل به یک شیوه و فرهنگ مدیریتی شد. این فرهنگ توانست با ورز دادن جوانان، هم‌زمان با مدیریت و خدمت و مدیریت؛ بخشی از مدیریت اسلامی را به منصف ظهور بگذارد. عشق و حدیث سازندگی و سرمازی جهادگران چیزی نیست که در قالب الفاظ بگنجد. جهاد نامی آشنا برای مردم دشت و کوهستان نامی آرام برای مردم کویر، هم‌نشینی دلسوز برای روستاییان و نوبی دل‌نشین به عمق درون همه‌ی انسان‌ها را برپا می‌کشد. جهاد سازندگی به عنوان یکی از برکات این انقلاب نقش محرومیت‌زدایی، کاستن از فاصله طبقاتی، روستا، آبادانی روستاها، ارتقای سطح زندگی محرومان، تأمین خودکفایی، فقر‌زدایی را به بهترین وجه ممکن پیش برد است.

اعضاء جهادسازندگی آذربایجان غربی با داشتن جوانان همتا و خداکار و کم توقع، از همان بدو تأسیس به مناطق محروم و به ویژه مناطق گردنشین که عمدتاً خدا را در آن مناطق جولان می‌داد اعزام شدند و با وجود تهیدیدگی بی‌شمار به آبادانی روستاها و محرومیت‌زدایی مناطق گردنشین که چه بسا با اسارت و شهادت توأم بود خالصانه به خدمت‌رسانی پرداختند و نام جهادسازندگی را در «جاء» این استان و قلوب مستضعفین منطقه پرآوازه نمودند. هم‌زمان با این حضور گسترده، جهادگران این استان با ۶۰۰۰۰ کیپ‌هایی از سراسر استان به سوی جبهه‌های غرب و جنوب اعزام کرد و در خطوط مقدم جبهه شرکت جبهه برای مقابله با متجاوزان بعثی مستقر نمود.

حضور ایثارگران جهاد سازندگی به مثابه‌ی قطره‌ای از دریای خروشان امت حزب‌الله در کربلای سگرها و صحنه‌ها نبرد، تأثیر شگرفی در تقویت و حمایت جبهه‌ها و گشودن راه‌های جدید در دفاع و کوتاه نمودن دست متجاوزان داشت. به تدریج با سامان گرفتن نیروهای شرکت‌کننده در جنگ، حضور جهاد سازندگی در جبهه‌های نبرد، هر روز شکل مشخص‌تر و ابعاد دقیق‌تر و حساس‌تری پیدا می‌کرد. به لحاظ گستردگی فعالیت‌های ایثارگران جهاد سازندگی، ارائه آمار و ارقام مشخص و دقیق از این فعالیت‌ها غیر ممکن است.

ستاد پشتیبانی و مهندسی جهادسازندگی استان آذربایجان غربی در اغلب عملیات‌ها از عملیات بیت المقدس بطور عام و از «عملیات والفجر ۲» تا «عملیات مرصاد» بطور خاص خدمات شایان و شایسته‌ای نموده است.

نخلستان‌ها، باتلاق‌ها، نهرها، خاکریزها، جاده‌ها و پل‌ها در سواحل شرقی اروندرود همواره نمایانگر و بازگو کننده تلاش و همت بی‌همانند سنگر سازان بی‌سنگری است که در دل شب‌های تاریک، تنها در جهت رضای پروردگار و نصرت اسلام و پاسداری از خون گلگون کفنان حماسه‌ساز و یاری سپاه توانمند اسلام در صحنه‌های رزم پر شکوه و دشمن شکن، هشتمین و الفجرشان را آراستند.

این پیروزی عظیم، یعنی ساختن جبهه و تثبیت مواضع نه تنها تا کنون در هیچ یک از عملیات‌های سپاه اسلام در طول جنگ تحمیلی سابقه نداشته است، بلکه بار دیگر توانایی‌های تخصصی پشتیبانی و مهندسی جنگ - مهندسی راه‌سازی را به نمایش گذاشت و دنیا را به شگفتی و حیرت واداشت. احداث پل بزرگ «بعثت» بر روی رودخانه خروشان اروندرود از ابتکار جهاد بود که از نظر فنی و موفقیت استراتژیک اهمیت ویژه‌ای داشت؛ و جز با الطاف خدای اله بیچ‌گاه میسر نبوده است.

رژیم بعثت اسلامی و حامیان و مدافعان و مواضع‌پدافندی خود را به نحوی طراحی نموده بود که از لحاظ مهندسی - رزمی سازماندهی و پل‌نیازمند بود.

در چنین شرایطی، گردان‌های پیشتیمی و مهندسی جنگ جهاد سازندگی در منطقه مستقر شده و قبل از عملیات با انجام کارهایی از قبیل: تردد نیروهای رزم، ترمیم و تعریض و شن‌ریزی راه‌های مواصلاتی و هم چنین احداث صدها سنگر و مقر و قرارگاه، استقرار نیروهای عمل کننده و سنگرهای توپخانه، ادوات، لورژانس و ... منطقه را برای انجام عملیات آماده کردند.

در حین عملیات نیز، جهادگران گردان‌های پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد سازندگی در زیر سخت‌ترین آتش دشمن جاده‌ها را جهت عبور وسائل نقلیه و امکانات مورد نیاز رزمندگان اسلام، درون آب گرفتگی‌ها تا خط مقدم دشمن امتداد داده و به جاده‌های تدارکاتی نیروهای بعثی وصل کردند. این عملیات بهترین و با تجربه ترین نیروهای سنگر ساز بی‌سنگر به شهادت رسیدند.

این عمل در پیشروی سپاه اسلام بسیار مؤثر بود. در این راستا باید از رانندگان که در جابه جایی و حمل خاک و رانندگان لودر و بولدوزر که در زیر آتش شدید دشمن ایثارگرانه تلاش می‌کردند، یاد کرد.

علاوه بر این، سنگرسازان بی‌سنگر، پا به پای رزمندگان در عملیات پیش می‌رفتند و با دستگاه‌های لودر و بولدوزر، خود را به خاکریزهای دشمن - که هنوز سقوط نکرده بودند - رسانیده و خاکریزها و دیگر موانع را می‌گشودند که در طول تاریخ جنگ تحمیلی بی‌سابقه و بی‌همانند بود.

همچنین در حین عملیات، گردان‌های پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد سازندگی در تمامی مراحل پیشروی ها قدم به قدم برای سپاهیان توحید، خاکریز عملیاتی احداث نموده و مکمل رزم بی‌امان برادران رزمندگان شان

بودند. بعلاوه طرح ها و ابتکارات فنی- مهندسی نوینی در حین عملیات به اجرا درآمد که شرح آن، در این مختصر نمی گنجد.

پس از انجام عملیات نیز، پاکسازی منطقه، تعمیرات ادوات، حمل مجروح، احداث استحکامات برای جلوگیری از ضد حمله و فعالیت دیگر، وظایفی بود که «سنگرزبانان بی سنگر» عاشقانه به انجام رساندند. جهادسازندگی با استعداد بیش از ۴۴۹۹۰ نفر جهادگر و یک گردان پشتیبانی و مهندسی جنگ با عنوان گردان ابوطالب که بعداً به گردان ۹ مسلم بن عقیل تغییر نام یافت و با تجهیزات کامل و ماشین آلات و با حضور در اغلب محورهای ملیتانی جنوب، غرب و شمال غرب با اعزام ۵۴۰ هزار نیروی جهادگر و با اهدای بیش از ۷۲ شهید و ۲۳ جانباز ۴۴ آزاده نقش عظیمی در ۸ سال دفاع مقدس ایفاء نموده است. این در حالی بود که در جبهه داخلی با ضابطه انقلاب، بر سر طایفه مسئولیت سنگینش را فراموش نکرد.

حال با توجه به محدودیت منابع و حقیقتات، جای دارد همین جا قدر دان کلیه برادران، همکاران و دوستانی که دعوت ما را لبیک گفتند و با ارائه طلب مساجد و هرگونه کمک ما را یاری کردند به گرمی بشاریم که اگر آنها نبودند، اثر فعلی نیز در دسترس نبود.

اثر مذکور در هفت فصل نگارش شده است. این فصل به تأسیس جهاد سازندگی و چگونگی خدمت رسانی به مستضعفین و درگیری با احزاب، فعالیت جهادگران در عرصه های دفاع مقدس، عملیات هایی که جهاد سازندگی استان آذربایجان غربی در آن حضور داشته است به نگارش در آمده است.

در ادامه به سازمان جهاد پس از جنگ و جهادگران بیشتر پرداخته شده است و به سرگذشت پژوهشی شهدا، جانبازان به تفکیک اشاره شده است.

امید است اثر موجود که تدوین آن دو سال به طول انجامیده توانسته باشد جهاد را درستی و بدون هیچگونه کم و بیش گویی به نسل جدید و نسل های بعدی انقلاب که جهاد سازندگی را به رسمیت ندانند معرفی نماید.

اداره کل حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس
استان آذربایجان غربی